

G HET GROTE NIETS

Tekenares Judith Vanistendael maakte een *graphic novel* over kanker. Honderden zorgvuldig gestileerde aquareltekeningen vertellen het verhaal van David, zijn dochter en zijn vrouw, die elk op hun eigen manier met zijn ziekte omgaan. *tekst Resi Lankester beeld Jeroen Scheelings*

Biografie

Striptekenares en illustratrice Judith Vanistendael (1974) woont en werkt in Brussel. Ze studeerde vier jaar kunstwetenschappen aan de universiteit van Gent. In februari 2007 kwam haar debuut *De maagd en de neger* uit. Toen David zijn stem verloor verscheen in 2012.

Na het succes van Judith Vanistendaels debuut *De maagd en de neger* besloot ze: geen autobiografische boeken meer. Al die interviews die daarna je privéleven overhoop halen: nee. Toch is *Toen David zijn stem verloor* sterk gebaseerd op ervaringen met kanker in haar zeer naaste omgeving. "Ja natuurlijk", zegt de Belgische bijna verantwoordigd. "Zomaar over kanker gaan schrijven, dat kan niet." Wat er precies is gebeurd in haar omgeving, daarop wil ze om privéredenen niet te diep ingaan. Drie mensen in haar familie kregen kanker en één daarvan is nu nog in leven. Wat haar opviel bij de meeste mensen: praten over wat er in je omgaat als je heel ziek bent of doodgaat, bleek moeilijk. "Het lijkt wel alsof dat in onze Belgische cultuur zit: spreken is zilver, zwijgen is goud. Ik heb geleerd dat dat écht niet waar is. Natuurlijk is niet iedereen even open. Maar als je alles voor jezelf houdt, zoals David, de hoofdpersoon in het boek, dan blijf je er alleen voor staan. Ik heb dat zelf ook meegemaakt in mijn omgeving. Het is zo'n machteloos gevoel dat je niks kunt doen voor de ander, omdat je niet weet wat er in zijn of haar hoofd omgaat."

Poëtische draai

Om het verhaal over niet-communiceren te vertellen had Vanistendael een onderwerp nodig waarover werd gezwegen. "Ik had een andere ziekte of aandoening kunnen nemen, maar kanker ken ik van heel dichtbij. Geen keelkanker, overigens, zoals in het boek. Maar voor dit verhaal was het de ideale kankersoort, hoe cynisch dat ook klinkt. Met mijn verhaal in het hoofd ben ik naar een oncoloog gegaan voor advies. Ik zei: 'Ik maak een boek over stilte en ik heb een kankersoort nodig waaraan de hoofdpersoon na een jaar sterft.' De oncoloog, Gilbert Chaintrain van het Sint Pieterziekenhuis in Brussel, wist het meteen: larynxkanker. Hij tekende voor me hoe die kankersoort eruit ziet – met precies die tekening begint het boek. De oncoloog gaf me nog iets: de titel van mijn boek. Want hij zei meteen: 'Als je het wil laten gaan over stilte, waarom geven we David dan niet een laryngectomie (verwijdering van het strottenhoofd, red.), zodat hij letterlijk zijn stem verliest?' Ik vond het mooi hoe een medisch mens kanker zo kan doorgronden en er zo'n poëtische draai aan kan geven. Via een vrij cynische weg zijn we samen tot poëzie gekomen."

Judith:
“Als je niks vertelt,
gaat je omgeving
het gegarandeerd
fout doen”

“Dat gevoel kon ik echt niet in woorden weergeven”

Ziekenhuisgroen

Het boek is volgens Vanistendael “een trage strip over stilte” geworden. Waarbij traag het best kan worden geïnterpreteerd als filmisch: wie begint aan het ruim 250 pagina's tellende boek, heeft het gevoel een film binnen te stappen. De tekeningen zijn gemaakt met aquarel, een techniek die volgens Vanistendael past bij het thema van verdwijnen: van het leven en van de stem van hoofdpersoon David. Ook over de kleuren is eindeloos nagedacht door de tekenares. Wie goed kijkt, ontdekt talloze varianten op rood, groen en grijs in het boek, elk met een eigen lading. Om het vreemdende effect weer te geven van de steriele ruimte achter de afdeling Oncologie zocht ze lang naar het perfecte ‘ziekenhuisgroen’. “De kleur die je nu in het boek ziet, geeft mijn gevoel het beste weer. Hoe dat is? Het gevoel wanneer je afscheid neemt, iemand voor weken achterlaat in een steriele ruimte? Tja, in woorden kan ik dat echt niet uitleggen. Daarom teken ik het.”

Bij de publicatie, begin dit jaar, vreesde Vanistendael even voor negatieve reac-

ties. “Ik was bang dat patiënten zouden zeggen: ‘Wie denkt ze wel dat ze is, om over kanker te gaan schrijven terwijl ze het zelf niet heeft gehad?’ Maar ik hoor eerder het tegenovergestelde, dat patiënten me laten weten: ‘Zoals jij het hebt getekend, zo is het precies’. Dat was ook mijn doel. Ik wilde alles zo realistisch mogelijk neerzetten. Daar zijn veel herkenbare details voor nodig. Bijvoorbeeld dat iemands geur verandert tijdens de chemo, zoals in het boek bij David gebeurt. Ik vond het vreselijk om dat in mijn eigen omgeving te ervaren, alsof er opeens een vreemde voor je staat.”

Het grote niets

Dat iedereen weer anders reageert op de ziekte, laat Vanistendael duidelijk zien in haartekeningen. “De vrouw van David kan niet onder ogen zien dat hij sterft. Ze sluit zich af. Het zwarte gat, het niets waarin ze verzinkt, heb ik letterlijk in het boek verwerkt door in een scène twee volledig zwarte pagina's toe te voegen. Ik wilde voelbaar maken hoe het grote niets eruit ziet voor de naaste die machteloos toekijkt. Mijn uitgever vroeg nog

wel of dat nou per se moest, twee zwarte pagina's. Ja, dat moest.”

Zelf gaat ze er heel anders mee om. “Ik ben van het type dat alles wil weten over de ziekte. Ik ga tot op de bodem, schraap alles eraf wat er maar bekend is, tot de ergste doemscenario's aan toe. Natuurlijk raak ik daar vreselijk verdrietig van, maar blijkbaar heb ik dat nodig om daarna door te kunnen gaan. Vanaf dat moment stap ik in een tunnel die afstevent op het einde, of dat nou positief is of niet. Het is een kwestie van doorgaan, niet op- of omkijken. Na zo'n periode ben ik uitgeput. De eerste weken slaap ik alleen. Pas dan begint het gewone leven weer, stapje voor stapje.”

Tijdens de productie van het boek kon Vanistendael redelijk goed de knop omzetten. “Ik zat niet te huilen boven mijn tekeningen ofzo. Vergelijk het maar met een oncoloog, die heeft ook een zekere professionele afstandelijkheid. Maar nu het boek af is, ben ik wel echt klaar met kanker. Ik laat het achter me. Mijn volgende boek is veel vrolijker. Dat gaat over de ETA in Baskenland.” **knob**

KRACHT GEEFT 10 EXEMPLAREN WEG

STUUR VOOR 1 OKTOBER EEN MAIL NAAR REDACTIE@KWFKANKERBESTRIJDING.NL
O.V.V. 'WINACTIE KRACHT 18'. DE WINNAARS WORDEN BEKENDGEMAAKT OP
WWW.KWFKANKERBESTRIJDING.NL/KRACHT EN KRIJGEN AUTOMATISCH EEN
EXEMPLAAR THUISGESTUURD.

TOEN DAVIDZIJN STEM VERLOOR, € 24,90, UITGEVERIJ OOG & BLIK, ISBN 9789054923367

i WWW.KWFKANKERBESTRIJDING.NL/KANKER ONDER 'SOORTEN KANKER',
'KANKER VAN DE MOND OF KEELHOLTE'

